

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 366/2015-17

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. júla 2015 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Danielom Urbanom, advokátska kancelária, Uhrova 18, Bratislava, vo veci namietaného porušenia čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení so základným právom na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu zaručeným čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj porušenia čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 21 S 21/2012-31 z 5. septembra 2012 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. novembra 2013 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy v spojení so základným právom na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu zaručeným čl. 39 ods. 1 ústavy, porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenie čl. 14 dohovoru v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 21 S 21/2012-31 z 5. septembra 2012 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012.

Z predloženej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa v konaní vedenom podľa druhej hlavy piatej časti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) pred krajským súdom pod sp. zn. 21 S 21/2012 domáhala preskúmania rozhodnutia Sociálnej poisťovne, a. s., Ulica 29. augusta 8– 10, Bratislava (ďalej len „žalovaná“), č. 10012-2/2012-BA z 20. januára 2012. Týmto rozhodnutím žalovaná zamietla odvolanie sťažovateľky a potvrdila prvostupňové rozhodnutie svojej pobočky Martin č. 200-011940-CA02/2011 z 27. októbra 2011, ktorým bola sťažovateľke určená výška nemocenského za obdobie od 9. septembra 2011 do ukončenia dočasnej práceneschopnosti v sume 0 €. Dôvodom rozhodnutia žalovanej bol záver, že sťažovateľka ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba nemala v rozhodujúcom

období povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie, a preto pobočka žalovanej nemala z čoho nemocenské vypočítať.

V žalobe proti rozhodnutiu žalovanej sťažovateľka namietala formalistický prístup žalovanej pri výklade relevantných ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení platnom a účinnom do 31. decembra 2010 (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“). Podľa názoru sťažovateľky § 138 ods. 17 zákona o sociálnom poistení „určuje len prednostné poradie vymeriavacích základov, z ktorých sa platí poistné na nemocenské poistenie, ak má osoba viac nemocenských poistení, pričom cieľom zákonodarcu bola tá skutočnosť, aby osoby poistené z viacerých povinných alebo aj dobrovoľných poistení vedeli určiť poradie vymeriavacích základov z jednotlivých poistení a aby pri prípadnom dosiahnutí maxima vymeriavacieho základu niektorého, prípadne viacerých poistení podľa § 138 ods. 10 písm. a) zákona nemali povinnosť platiť poistné nad zákonný rámec. Malo ísť skôr o ochranu nemocensky poistených osôb pred platením poistného z viacerých poistení nad rámec maxima, avšak nevylučuje právo platiť poistné nad tento zákonný rámec, ak pre určité okolnosti, ktoré môžu v budúcnosti nastať, si chcú platiť poistné aj z iných poistení. Už samotné zavedenie inštitútu dobrovoľného nemocenského poistenia dávalo priestor pre pripoistenie sa osobám za účelom zvýšenia nemocenskej dávky, ktorá by im inak z povinného poistenia nevznikla, alebo vznikla, ale v nižšej sume.“.

Sťažovateľka vo svojej žalobe argumentovala aj vývojom právnej úpravy obsahujúcej od 1. januára 2011 vylúčenie určených okruhov osôb z možnosti dobrovoľného nemocenského poistenia. K tomu dodáva, že „zákonodarca však nevylúčil z dobrovoľného poistenia osoby, ktoré majú maximálny vymeriavací základ z iného, povinného nemocenského poistenia a žiadny štátny orgán nemôže svojvoľne rozširovať okruh vylúčených osôb z dobrovoľného nemocenského poistenia... bolo úplne v súlade so zákonom, ak sa povinne nemocensky poistená osoba pre prípad pracovnej neschopnosti, ktorá nastane v dobe, keď povinné nemocenské poistenie netrvá (zaniklo) dobrovoľne nemocensky poistí a to z vymeriavacieho základu, ktoré si sama určí v rozmedzí

od zákonného minima po zákonné maximum... Tým, že žalobkyni nebol uznaný maximálny vymeriavací základ dobrovoľného nemocenského poistenia pre výpočet nemocenskej dávky, znevýhodnila ju žalovaná s inou skupinou poistenkýň v rovnakom alebo obdobnom postavení a tým sa dopustila voči žalobkyni diskriminácie... Výklad žalovanej diskriminuje skupinu tých poistenkýň na rodičovskej dovolenke, ktoré v úhrne zaplatili na poistnom viac na úkor tých, ktoré v úhrne zaplatili na poistnom menej.“.

Krajský súd rozsudkom č. k. 21 S 21/2012-31 z 5. septembra 2012 žalobu sťažovateľky zamietol. Po zhrnutí relevantných ustanovení právnej úpravy, ako aj nesporných skutkových okolností prípadu konštatoval, že podľa § 138 ods. 10 písm. a) druhého bodu zákona o sociálnom poistení „*bol v úhrne vymeriavací základ mesačne najviac v období od 01. júla do 31.12.2010 suma 1.116,75 Eur. Správne žalovaná vychádzala z tohto ustanovenia, že vymeriavací základ v úhrne mesačne je najviac suma, ktorú stanovuje zákon a ktorá je maximálnym vymeriavacím základom, z ktorého je možné odvádzať poistné na nemocenské poistenie, bez ohľadu na počet poistných vzťahov fyzickej osoby, ktoré zakladajú povinnosť odvádzať a platiť poistné na nemocenské poistenie.*

Súd sa stotožnil s názorom žalovanej, že v prípade, ak má poistenec viacero poistných vzťahov (v danom prípade zo zamestnania a ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba), odvádza a platí jednotlivé zákonom stanovené odvody do Sociálnej poisťovne, vrátane poistného na nemocenské poistenie, celkovo najviac z maximálneho vymeriavacieho základu, ktorý žalobkyňa dosiahla ako zamestnankyňa prokuratúry. Zároveň správne žalovaná aplikovala ustanovenia § 138 ods. 17 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého, ak poistenec vykonáva teda v súbehu zárobkovú činnosť a súčasne je aj dobrovoľne nemocensky poistenou osobou, poistné na nemocenské poistenie sa platí vždy prednostne z vymeriavacieho základu dosiahnutého z výkonu zárobkovej činnosti... V zmysle ust. § 138 ods. 10 písm. a) v spojení s § 138 ods. 17 zákona č. 461/2003 Z. z. pre stanovenie výšky vymeriavacieho základu pre platenie poistného na nemocenské poistenie žalobkyne ako dobrovoľne nemocensky poistenej osoby sa prihliada na vymeriavacie základy, ktoré žalobkyňa dosiahla v rozhodujúcom období z výkonu zamestnania. Žalobkyňa bola teda povinná... pri aplikácii ust. § 138 ods. 17 zákona platiť prednostne

poistné na nemocenské poistenie z poistného vzťahu zamestnankyne. S poukazom na to, že tu dosiahnutý vymeriavací základ žalobkyne dosiahol výšku zodpovedajúcu maximálnemu vymeriavaciemu základu, vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie žalobkyne ako dobrovoľne nemocensky poistenej osoby sa za každý kalendárny mesiac v období súbehu s povinným nemocenským poistením znížil na 0 Eur...“.

Krajský súd odkázal aj na § 54 ods. 10 v spojení s § 140 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnom poistení regulujúce časové úseku vylúčené ex lege z rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu pre účel platenia poistného na nemocenské poistenie. V prípade sťažovateľky to znamenalo, že sa z jej „rozhodujúcim obdobím na zistenie denného vymeriavacieho základu... bolo obdobie od 1. 8. 2010 do 31. 12. 2010, s tým, že z rozhodujúceho obdobia bolo vylúčené obdobie od 27.10.2010 do 31.12.2010, kedy bolo žalobkyňi poskytované materské. V období od 1.10.2010 do 26.10.2010 dosiahla žalobkyňa maximálny vymeriavací základ ako povinne nemocensky poistená zamestnankyňa, následne jej bolo poskytované materské. Preto nebola povinná žalobkyňa platiť poistné v mesiaci október 2010 ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba. Vymeriavacím základom na platenie poistného z poistného vzťahu zamestnankyne za obdobie od 1. 10. 2010 do 26. 10. 2010 bola suma 936,78,- EUR, teda maximálny vymeriavací základ..., preto sa vymeriavací základ za toto obdobie znížil na nulu. Nebolo sporné, že žalobkyňi bolo do konca roka 2010 poskytované materské, preto nebola povinná platiť poistné na nemocenské poistenie ako povinne nemocensky poistená zamestnankyňa a ani ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba za tieto mesiace...

Na základe uvedeného je potom správny záver žalovanej, že ak je dobrovoľne nemocensky poistená osoba zároveň aj nemocensky poistená ako zamestnankyňa,... a z tohto poistného vzťahu jej vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie dosiahol zákonom stanovenú hranicu mesačne v úhrne najviac (u žalobkyne 1.116,75 EUR), z vymeriavacieho základu dobrovoľne nemocensky poistenej osoby poistné na nemocenské poistenie naplatí, tu je teda v danom súbehu poistení znížený vymeriavací základ na platenie poistného na nemocenské poistenie z dobrovoľného nemocenského poistenia znížený na nulu. A teda bol súčet vymeriavacích základov, z ktorých bola žalobkyňa ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba povinná platiť poistné

na nemocenské poistenie v rozhodujúcom období 0 EUR... Potom suma poistného zaplatená z vyššieho vymeriavacieho základu ako je maximálny vymeriavací základ bola poistným zaplateným bez právneho dôvodu, ktoré bolo žalobkyni vrátené.“.

Prvostupňový rozsudok krajského súdu napadla sťažovateľka odvolaním. V ňom namietala nesprávne právne posúdenie veci v podstate rovnakou argumentáciou, akú predniesla v žalobe adresovanej krajskému súdu.

Najvyšší súd rozsudkom zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012 prvostupňový rozsudok krajského súdu potvrdil, pretože *„nezistil dôvod na to, aby sa odchýlil od logických argumentov a relevantných právnych záverov spolu so správnou citáciou dotknutých právnych noriem obsiahnutých v odôvodnení napadnutého rozsudku krajského súdu, ktoré vytvárajú dostatočné právne východiská pre vyslovenie výroku napadnutého rozsudku. Preto sa s ním stotožňuje v celom rozsahu...“.* Na podklade skutkových okolností sťažovateľkinho prípadu najvyšší súd doplnil, že *„vymeriavací základ v úhrne mesačne najviac je suma, ktorú stanovuje zákon a ktorá je maximálnym vymeriavacím základom, z ktorého je možné odvádzať poistné na nemocenské poistenie, bez ohľadu na počet poistných vzťahov fyzickej osoby, ktoré zakladajú povinnosť odvádzať a platiť poistné na nemocenské poistenie. Podľa platnej právnej úpravy v prípade, ak má poistenec viacero poistných vzťahov, odvádza a platí jednotlivé zákonom stanovené odvody do Sociálnej poisťovne, vrátane poistného na nemocenské poistenie, celkovo najviac z maximálneho vymeriavacieho základu. V zmysle § 138 ods. 17 zákona... ak poistenec vykonáva zárobkovú činnosť a súčasne je DNPO poistné na nemocenské poistenie, sa platí vždy prednostne z vymeriavacieho základu dosiahnutého z výkonu zárobkovej činnosti. Uvedené zákonné ustanovenie sa vzťahuje na poistencov, ktorí sú súbežne nemocensky poistení ako zamestnanci aj ako dobrovoľne nemocensky poistené osoby. V takom prípade zákon presne stanovuje poradie povinnosti platiť poistné na nemocenské poistenie.“.*

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľka cituje relevantné ustanovenia ústavy, dohovoru, dodatkového protokolu, Listiny základných práv a slobôd, zákona o sociálnom poistení i judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)

a formuluje názor, podľa ktorého § 138 ods. 17 v spojení s § 138 ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom poistení *„umožňujú dva rozdielne výklady, jeden prezentovaný súdmi, žalovanou (a jej pobočkou) a druhý sťažovateľkou.*

... súdy aj žalovaná v danom prípade vyložili dané ustanovenia striktným gramatickým výkladom bez toho, aby v súlade s ústavne formulovaným princípom ústavne konformného výkladu správne a spravodlivo vyložili jeho obsah a zmysel. Takýto výklad je v rozpore s čl. 12 a čl. 152 ods. 4 ústavy, ale aj s článkom 1 ods. 1 ústavy, s princípom právneho štátu, ktorého súčasťou je aj princíp právnej istoty, zahŕňajúci prvok predvídateľnosti práva. Sťažovateľka predvídala a očakávala v dobrovoľnom nemocenskom poistení kompenzáciu strateného príjmu pre prípad pracovnej neschopnosti, ktorá nastane v dobe, keď povinné nemocenské poistenie netrvá (zaniklo) a preto sa dobrovoľne nemocensky poistila.“.

Na podklade judikatúry ústavného súdu týkajúcej sa prednosti ústavne konformného výkladu, zákazu diskriminácie a viazanosti štátnych orgánov zákonom sťažovateľka dôvodí, že *„pri určení vymeriavacieho základu pre určenie dávky nemocenského poistenia sú orgány verejnej moci (žalovaná) povinné šetriť podstatu a zmysel základných práv a slobôd. Inak povedané, v prípade pochybností sú povinné (orgány verejnej moci) postupovať miernejšie – in dubio pro mitius.“.*

V nadväznosti na citované sťažovateľka opakuje argumentáciu o výklade § 138 ods. 17 a § 138 ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom poistení tak, ako ju predniesla aj v žalobe proti rozhodnutiu žalovanej adresovanej krajskému súdu. Zvýrazňuje účel dobrovoľného nemocenského poistenia a tvrdí, že ňou preferovaný výklad dotknutých ustanovení zákona o sociálnom poistení *„sám zákonodarca... otvorene aj v médiách propagoval, keď hovoril o možnosti a vhodnosti dobrovoľného nemocenského pripoistenia sa tehotných žien za účelom zvýšenia materského ako nemocenskej dávky (aj keď zákonná úprava bola medzičasom zmenená)“.* Preto *„tým, že súdy ani žalovaná a jej pobočka neuznala sťažovateľke maximálny vymeriavací základ z dobrovoľného nemocenského poistenia pre výpočet nemocenskej dávky, znevýhodnili ju s inou skupinou poistených*

v rovnakom alebo obdobnom postavení a tým sa dopustili voči sťažovateľke diskriminácie a nespravodlivosti“.

Na podporu svojich sťažnostných dôvodov sťažovateľka modeluje príklad troch dobrovoľne nemocensky poistených osôb, z ktorých prvá sa ocitla v situácii identickej s tou sťažovateľkinou, druhá poistenkyňa je *«súčasne zamestnankyňa s vymeriavacím základom na platenie povinného nemocenského poistenia v sume 100 € a poistenkyňa č. 3 je dobrovoľne nezamestnaná osoba, pracujúca na území SR aj v zahraničí striedavo, bez pracovnej zmluvy a z príjmov neodvádza daň ani odvody a poistné, hoci jej „čierne príjmy“ sú v sume podobnej alebo vyššej ako má poistenkyňa č. 1»*. Podľa sťažovateľky potom *„k rozdielnemu zaobchádzaniu dôjde v roku 2011, keď poistenkyne čerpajú rodičovskú dovolenku a v rovnakej dobe sa stanú práceneschopnými, všetky poberajú len rodičovský príspevok (rovnaký) a prídavok na jedno dieťa, ktoré sú u všetkých rovnaké. Ani jedna nie je povinne nemocensky poistená, lebo nástupom na rodičovskú dovolenku sa prerušilo povinné nemocenské poistenie poistenkyňiam č. 1 a č. 2 podľa § 26 ods. 1 písm. e) zákona s fikciou zániku podľa ods. 5 daného ustanovenia. Všetky sú dobrovoľne nemocensky poistené osoby, ktoré naďalej platia poistné na dobrovoľné nemocenské poistenie z nimi určeného maximálneho vymeriavacieho základu, t. j. 1 116,75 €. Po požiadaní pobočky žalovanej Martin o nemocenskú dávku v dobe práceneschopnosti žalovaná výkladom ustanovenia § 138 ods. 17 v spojení s § 138 ods. 10 písm. a) zákona účinného do 31.12.2010... rozhodne vo všetkých troch rovnakých prípadoch rôzne. Poistenkyňi č. 1 prizná nemocenskú dávku v sume 0 €, nakoľko keďže mala maximálny vymeriavací základ z povinného nemocenského poistenia, nebola povinná platiť na dobrovoľné nemocenské poistenie a teda vymeriavací základ z dobrovoľného nemocenského poistenia je 0 €. Poistenkyňi č. 2 prizná dávku vypočítanú z vymeriavacieho základu 1 016,75 €, teda z rozdielu maximálneho vymeriavacieho základu podľa § 138 ods. 10 zákona, ktorý dosiahla z oboch poistení (hoci súčet oboch vymeriavacích základov bol vyšší ako zákonné maximum) a povinného nemocenského poistenia, teda de facto z rozdielu maximálneho vymeriavacieho základu z dobrovoľného a povinného nemocenského poistenia. A poistenkyňi č. 3 prizná dávku z maximálneho vymeriavacieho základu*

dobrovoľného nemocenského poistenia – 1 116,75 €, t. j. maximálnu nemocenskú dávku. Čiže výsledkom je, že osoby, ktoré sa dostali do rovnakého postavenia budú mať za rovnakých podmienok rôzne dávky, čo nie je spravodlivé.“

Citujúc z judikatúry ústavného súdu i Súdneho dvora Európskej únie potom sťažovateľka dôvodí, že „v danom prípade, keď sa všetky poistenkyne nachádzajú v postavení ženy na rodičovskej dovolenke, počas ktorého sú práceneschopné a sú dobrovoľne nemocensky poistené z najvyššieho vymeriavacieho základu, majú rovnaké postavenie a preto sa v prípade nároku na nemocenskú dávku musí s nimi zaobchádzať rovnako. Ako je zrejmé z príkladov, výklad súdov a žalovanej diskriminuje skupinu tých poistenkýň na rodičovskej dovolenke, ktoré v úhrne zaplatili na poistnom viac na úkor tých, ktoré v úhrne zaplatili na poistnom menej. Čo je o to absurdnejšie, diskriminuje tú skupinu poistenkýň, ktoré sa do nevýhodnej situácie dostali v dôsledku toho, že ako zamestnankyne zarábali viac, resp. platili poistné povinne, na úkor tých, čo povinné poistenie neplatili, resp. platili menej a zaplatili na poistnom v konečnom dôsledku menej. Teda výška nemocenskej dávky podľa výkladu súdu a žalovanej rastie v závislosti od zníženia vymeriavacieho základu z povinného nemocenského poistenia... Takýto výklad zákona je nespravodlivý, nakoľko znevýhodňuje ženy na rodičovskej dovolenke, ktoré boli zamestnankyňami, v závislosti od príjmu, ktorý ako pracujúce dostávali a znevýhodňuje najmä tie, ktoré nepracovali, neodvádzali dane a nemocensky sa dobrovoľne poistili.“

Podľa sťažovateľky „nemožno akceptovať výklad, ktorý v rovnakých podmienkach (vymeriavací základ v rozhodujúcom období maximálny, neexistencia povinného nemocenského poistenia počas rodičovskej dovolenky, vznik dočasnej pracovnej neschopnosti), diskriminuje poistenca v závislosti od toho, aký mal vymeriavací základ z povinného a z dobrovoľného poistenia. Cieľom zákonodarcu pri zavedení inštitútu dobrovoľného nemocenského poistenia nebolo znevýhodniť jednu skupinu poistencov (povinných) na úkor inej (dobrovoľných), ale dať možnosť všetkým bez rozdielu participovať na nemocenskom poistení a to aj formou dobrovoľného poistenia a preto ani súdy ani

žalovaná nemôže vykladať ustanovenia zákona tak, aby v rozpore s ústavou diskriminovali jednotlivých poistencov z jednotlivých druhov poistení.“

V závere sťažnosti sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vo veci samej nálezom takto rozhodol:

„a) Základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie, zaručené v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu Žilina sp. zn. 21S/21/2012 zo dňa 5. 9. 2012 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/24/2012 zo dňa 17. 7. 2013, bolo porušené.

b) Základné právo sťažovateľky na ochranu pred diskrimináciou podľa čl. 12 ods. 1, 2, čl. 13 ods. 2, 3, 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na ochranu pred diskrimináciou, zaručené v článku 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 1 Prvého dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Krajského súdu Žilina sp. zn. 21S/21/2012 zo dňa 5. 9. 2012 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/24/2012 zo dňa 17. 7. 2013, bolo porušené.

c) Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje rozsudok Krajského súdu Žilina sp. zn. 21S/21/2012 zo dňa 5. 9. 2012 a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/24/2012 zo dňa 17. 7. 2013 a vracia vec Krajskému súdu Žilina na ďalšie konanie.

d) Sťažovateľke sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 400 €, ktoré sú Krajský súd Žilina a Najvyšší súd Slovenskej republiky spoločne a nerozdielne povinní uhradiť sťažovateľke a to v lehote do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľky.

e) Krajský súd Žilina a Najvyšší súd Slovenskej republiky sú povinní spoločne a nerozdielne uhradiť sťažovateľke trovy právneho zastúpenia vo výške 583,12 €, a to v lehote do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľky.

f) Týmto taktiež žiadam, aby všetky identifikačné údaje sťažovateľky, ako aj jej právneho zástupcu, boli pri akomkoľvek zverejňovaní údajov z tohto konania zo strany Ústavného súdu SR anonymizované.“

Podaním doručeným ústavnému súdu 13. novembra 2013 doplnila sťažovateľka svoju sťažnosť o splnomocnenie vystavené zvolenému právnenému zástupcovi.

Sťažovateľka doručila 23. mája 2014 ústavnému súdu podanie označené ako „*oznámenie novej skutočnosti*“, v ktorom informovala, že ústavnému súdu doručila ďalšiu sťažnosť „*zo dňa 02.05.2014*“ proti iným rozsudkom krajského súdu a najvyššieho súdu, avšak „*ide o obdobnú vec nemocenského poistenia ako predchádzajúca... len pre iné obdobie trvania práceneschopnosti v tom istom roku*“. Sťažovateľka zdôraznila skutočnosť, že z rozsudku najvyššieho súdu z 26. februára 2014 v konaní sp. zn. 9 Sžso 48/2012, proti ktorému okrem iného jej druhá sťažnosť smeruje, „*sa dá vydedukovať, že nakoľko sa z rozhodujúceho obdobia vylúčilo celé obdobie platenia poistného na dobrovoľné nemocenské poistenie a zároveň poistenie existuje a trvá, nemožno teda uplatniť ust. § 55, lebo vymeriavací základ je nulový... a prichádza do úvahy použitie pravdepodobného denného vymeriavacieho základu podľa § 57 citovaného zákona. A nakoľko každé poistenie sa posudzuje samostatne, na vymeriavací základ z povinného nemocenského poistenia pritom nemožno prihliadať.*“.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním

a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jej prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

K namietanému porušeniu označených základných práv a práv rozsudkom krajského súdu č. k. 21 S 21/2012-31 z 5. septembra 2012

K časti sťažnosti namietajúcej porušenie označených základných práv sťažovateľky a jej práv zaručených dohovorom a dodatkovým protokolom rozsudkom krajského súdu č. k. 21 S 21/2012-31 z 5. septembra 2012 ústavný súd uvádza, že išlo o prvostupňový rozsudok súdu v konaní o tzv. správnej žalobe, a preto mala sťažovateľka podľa § 250ja ods. 1 OSP možnosť napadnúť ho odvolaním ako riadnym opravným prostriedkom. Uvedenú možnosť aj využila, a tak ochranu jej označeným právam poskytoval iný súd (najvyšší súd v odvolacom konaní). Táto skutočnosť vzhľadom na princíp subsidiarity vyplývajúci z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vylučuje právomoc ústavného súdu meritórne konať a rozhodovať o uplatnených námietkach porušenia označených základných práv, práv zaručených dohovorom a dodatkovým protokolom. Z tohto dôvodu ústavný súd sťažnosť v časti namietajúcej porušenie sťažovateľkou označených základných práv, práv zaručených dohovorom a dodatkovým protokolom rozsudkom krajského súdu

č. k. 21 S 21/2012-31 z 5. septembra 2012 odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci.

K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhadu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (obdobne napr. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 195/07, III. ÚS 24/2010).

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (III. ÚS 206/03, II. ÚS 77/04).

Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (napr. II. ÚS 201/03, II. ÚS 144/05, IV. ÚS 100/04, IV. ÚS 42/06).

Podľa názoru sťažovateľky k porušeniu citovaných článkov ústavy i čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo ústavne nekonformným výkladom § 138 ods. 10 písm. a) a § 138 ods. 17 zákona o sociálnom poistení, v dôsledku čoho jej bola priznaná nemocenská dávka z dobrovoľného nemocenského poistenia za obdobie práceneschopnosti od 9. septembra 2011 do 10. októbra 2011 v sume 0 €. Žalovaná a všeobecné súdy konajúce v sťažovateľkinej veci takto na zistený stav veci použili právne normy, ktoré interpretovali ústavne nesúladným spôsobom, čím sťažovateľke nebola reálne poskytnutá súdna ochrana.

Podľa § 138 ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom poistení vymeriavací základ v úhrne je mesačne najviac na platenie poistného na nemocenské poistenie zamestnancom, povinne nemocensky poistenou samostatne zárobkovo činnou osobou a dobrovoľne nemocensky poistenou osobou

1. v období od 1. januára do 30. júna kalendárneho roka 1,5-násobok jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu, ktorý platil v kalendárnom roku, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa platí poistné na nemocenské poistenie,

2. v období od 1. júla do 31. decembra kalendárneho roka 1,5-násobok jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu, ktorý platil v kalendárnom roku, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa platí poistné na nemocenské poistenie.

Podľa § 138 ods. 17 zákona o sociálnom poistení... ak poistenec vykonáva zárobkovú činnosť a súčasne je dobrovoľne nemocensky poistená osoba, dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba alebo dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti sa platí vždy prednostne z vymeriavacieho základu dosiahnutého z výkonu zárobkovej činnosti...

Žalovaná pri posudzovaní žiadosti sťažovateľky o nemocenskú dávku z dobrovoľného nemocenského poistenia za obdobie práceneschopnosti v septembri a októbri 2011 konštatovala, že hoci v druhom polroku 2010 sťažovateľka poistné na dobrovoľné nemocenské poistenie istý čas platila (neskôr to už nebolo možné, pretože poberala materské), toto bolo zaplatené bez právneho dôvodu, pretože ako zamestnankyňa prokuratúry vykázala z poistného plateného na základe povinného nemocenského poistenia maximálny vymeriavací základ v zmysle § 138 ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom poistení. Preto vychádzajúc z účinnej právnej úpravy bol vymeriavací základ, z ktorého sa malo vypočítať nemocenské dávka, rovný nule (§ 55 zákona o sociálnom poistení), a tak aj samotná nemocenská dávka bola 0 €.

Sťažovateľka v tejto súvislosti namieta, že poistné na dobrovoľné nemocenské poistenie v druhom polroku 2010 platila práve preto, aby sa neskôr ako osoba čerpajúca rodičovskú dovolenku pre prípad práceneschopnosti vyhla situácii, keď nebude mať nárok na nemocenské.

Súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu je aj doktrína možných zásahov ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov vo veciach patriacich do ich právomoci. Ústavný súd predovšetkým pripomína, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Vo vzťahu k všeobecným súdom nie je prieskumným súdom ani riadnou či mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05) a nemá zásadne ani oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (m. m. II. ÚS 21/96, II. ÚS 134/09). Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni. Táto ochrana sa prejavuje aj v tom, že všeobecný súd odpovedá na konkrétne námietky účastníka konania, keď jasne a zrozumiteľne dá odpoveď na všetky kľúčové

právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Ústavný súd už opakovane uviedol (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 241/07), že ochrana ústavou prípadne dohovorom garantovaných práv a slobôd (resp. ústavnosti ako takej) nie je zverená len ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktorých sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy a zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy).

Ingerencia ústavného súdu do výkonu právomoci všeobecného súdu by bola opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecnými súdmi, ktoré sú „pánmi zákonov“, mohol by nahradiť napadnutý právny názor všeobecného súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný (III. ÚS 355/2013).

O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom, v tomto prípade najvyšším súdom, by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02)

Podľa názoru ústavného súdu právne závery najvyššieho súdu, ktorý sa so závermi krajského súdu ako súdu prvostupňového stotožnil, nevykazujú signály arbitrárnosti alebo zjavnej neodôvodnenosti.

Odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Ústavný súd preto posudzoval rozsudok najvyššieho súdu v spojitosti s prvostupňovým rozsudkom krajského súdu.

Pre odôvodnenie svojho už sformulovaného právneho názoru vedúceho k odmietnutiu sťažnosti v relevantnej časti ako zjavne neopodstatnenej považuje ústavný súd za potrebné zvýrazniť niektoré rozhodujúce okolnosti sťažovateľkinho prípadu.

Z podkladov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, vyplýva, že sťažovateľka si 9. septembra 2011 nárok na nemocenské uplatnila predložením druhého dielu potvrdenia o dočasnej práceneschopnosti z poistného vzťahu dobrovoľne nemocensky poistenej osoby. O nemocenské teda požiadala ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba na príslušnom tlačive. Na základe takto formulovanej žiadosti potom pobočka žalovanej rozhodla, že výška nemocenského vo vzťahu k sťažovateľke ako dobrovoľne nemocensky poistenej osobe za príslušné obdobie dočasnej pracovnej neschopnosti je 0 €.

Celý rozhodovací proces žalovanej sa teda pri rešpektovaní obsahu žiadosti sťažovateľky sústredil výlučne na skúmanie jej nároku plynúceho z dobrovoľného nemocenského poistenia. To zodpovedá § 58 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, podľa ktorého nárok na nemocenskú dávku sa posudzuje samostatne z každého nemocenského poistenia.

Pri izolovanom hodnotení výsledku rozhodovacieho procesu vedeného pred žalovanou a následne preskúmaného krajským súdom a najvyšším súdom sa môže zdať, že právna argumentácia, na ktorej sťažovateľka založila svoj sťažnostný petit o porušení základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie v spojení s čl. 152 ods. 4 ústavy, je dôvodná.

Úlohu ústavného súdu prioritne netvorí hodnotenie dodržiavania zákonnosti orgánmi verejnej moci. To patrí všeobecným súdom ako „pánom zákonov“ (ako už bolo uvedené). Ústavný súd môže zasiahnuť v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy iba vtedy, ak prípadná nezákonnosť či nesprávny výklad orgánu verejnej moci nedovolené zasiahne do základného práva alebo slobody fyzickej osoby alebo právnickej osoby, a tým nadobudne povahu ústavne nekonformnej interpretácie.

Ústavnú nekonformnosť výkladu žalovanej i krajského súdu a najvyššieho súdu vidí sťažovateľka v tom, že popreli účel dobrovoľného nemocenského poistenia spočívajúci vo vytvorení možnosti pre *„pripoistenie sa osobám za účelom zvýšenia nemocenskej dávky, ktorá by im inak z povinného poistenia nevznikla, alebo vznikla, ale v nižšej sume“*.

Citovaný účel sťažovateľka identifikovala správne, otázkou však zostáva, či orgány verejnej moci konajúce o jej žiadosti tento účel naozaj nepriznaním nemocenského z dobrovoľného nemocenského poistenia popreli.

Pri hľadaní odpovede na položenú otázku nemožno ignorovať komplexnejší pohľad na sťažovateľkin prípad, ktorý je daný faktom, že sťažovateľka bola v rozhodujúcom období nielen dobrovoľne nemocensky poistená, ale aj povinne nemocensky poistená ako zamestnankyňa prokuratúry. Okrem toho z príloh sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka od 22. júna 2011 čerpala rodičovskú dovolenku, jej povinné nemocenské poistenie preto 9. septembra 2011 netrvalo, a tak by ani so žiadosťou o nemocenské z povinného nemocenského poistenia nebola úspešná.

Ak sťažovateľka v čase podania žiadosti o nemocenské z dobrovoľného nemocenského poistenia čerpala rodičovskú dovolenku, potom prekážkou pre výkon jej práce ako zamestnankyne bol výkon osobnej starostlivosti o dieťa, a nie dočasná pracovná neschopnosť.

Účelom poskytovania nemocenských dávok je nahradiť uchádzajúci príjem. Dočasná pracovná neschopnosť počas zabezpečovania osobnej starostlivosti o dieťa však nemôže spôsobiť stratu príjmu, keďže dotknutá osoba nevykonáva prácu. Na to nadväzujúce nepriznanie nemocenského preto v popísanej situácii nemôže za žiadnych okolností narušovať účel nemocenského podľa druhého dielu druhej hlavy prvej časti zákona o sociálnom poistení.

Zákonodarca teda do zákona o sociálnom poistení neinkorporoval § 26 ods. 1 písm. e) a § 26 ods. 5 s ich ďalšími právnymi dôsledkami (§ 30 zákona o sociálnom poistení) náhodou. Navyše, čerpanie rodičovskej dovolenky sa spája s poberaním rodičovského príspevku ako štátnej sociálnej dávky, ktorou podľa § 1 ods. 2 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení platnom a účinnom v roku 2011 štát prispieva oprávnenej osobe na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa.

V identifikovanej situácii, v ktorej sa nachádzala v septembri 2011 sťažovateľka, teda nepriznaním nemocenského z dobrovoľného nemocenského poistenia nemohlo dôjsť k popretiu účelu tohto druhu nemocenského poistenia, ktorý sťažovateľka správne charakterizovala ako vytvorenie možnosti pre „pripoistenie sa osobám za účelom zvýšenia nemocenskej dávky, ktorá by im inak z povinného poistenia nevznikla, alebo vznikla, ale v nižšej sume“. Sťažovateľka totiž pred vznikom dôvodu deklarovanej dočasnej pracovnej neschopnosti prácu nevykonávala (od 22. júna 2011) z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, a tak ani nemohla strácať príjem, ktorý by jej eventuálne priznané nemocenské malo nahradiť.

Sťažovateľkine očakávania, ktoré vtelila do platenia poistného na dobrovoľné nemocenské poistenie v druhom polroku 2010, boli založené na nesprávnej aplikácii správne identifikovaného účelu dobrovoľného nemocenského poistenia na jej prípad. Dobrovoľné nemocenské poistenie totiž plní sťažovateľkou citovaný účel u tých poistencov, ktorí z povinného nemocenského poistenia vykazujú vymeriavací základ pre platenie poistného nepresahujúci maximálnu hranicu určenú v § 138 ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom poistení a chcú si pre prípad pracovnej neschopnosti zabezpečiť určitý štandard nemocenského. Sťažovateľka sa však v takej situácii nenachádzala, pretože, ako už bolo viackrát zdôraznené, z povinného nemocenského poistenia dosahovala vzhľadom na výšku svojho príjmu maximálny vymeriavací základ. Správne potom postupovala žalovaná, keď sťažovateľke bez právneho dôvodu zaplatené poistné na dobrovoľné nemocenské poistenie vrátila.

Vychádzajúc z formulovaných záverov ústavný súd akceptuje konštatovanie krajského súdu o správnosti právneho posúdenia sťažovateľkinej žiadosti o nemocenské žalovanou. Dôsledkom toho je absencia ústavne relevantných pochybností o potrebnej kvalite sťažnosťou napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ako súdu odvolacieho, ktorý sa s právnymi závermi krajského súdu ako súdu prvého stupňa stotožnil.

Sťažovateľka v sťažnosti kritizuje striktné gramatický výklad dotknutých ustanovení zákona o sociálnom poistení žalovanou. Hoci ústavný súd už v mnohých svojich rozhodnutiach (uvádza ich aj sťažovateľka v dôvodoch svojej sťažnosti) podrobil ústavnoprávnej kritike takúto výkladovú metódu, neznamená to, že gramatický alebo doslovný výklad je a priori za každých okolností ústavne neakceptovateľný. V kontinentálnom systéme písaného práva musia orgány aplikujúce právo prihliadať v prvom rade na dikciu zákona a len v prípade, že jazykové vyjadrenie právnej normy pripúšťa s ohľadom na posudzovaný prípad viaceré právnych záverov, je povinnosťou orgánu verejnej moci prikloniť sa k ústavne konformnému výkladu zohľadňujúcemu v prevažnej väčšine prípadov účel aplikovaného právneho inštitútu či právnej úpravy ako celku.

V sťažovateľkinom prípade však doslovný výklad § 138 ods. 10 písm. a) zákona o sociálnom poistení (v uvodzovacej vete použitý text „v úhrne“) ústiaci do rozhodnutia o žiadosti o nemocenské z dobrovoľného nemocenského poistenia dôsledne rešpektoval účel nemocenského ako dávky plynúcej zo systému sociálneho (nemocenského) poistenia. Z uvedeného dôvodu napadnutý rozsudok najvyššieho súdu nemožno z hľadiska požiadaviek ústavnej konformity výkladu zákona o sociálnom poistení charakterizovať ako porušujúci základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu, ak ním najvyšší súd akceptoval doslovný a gramatický výklad sporného zákonného ustanovenia žalovanou.

Ani perspektíva ústavného princípu rovnosti, ktorú sťažovateľka naznačila komparáciou troch poistenkýň, nemôže v posudzovanom prípade viesť k odlišnému záveru, ako je uvedený vo výroku tohto uznesenia. Všetky tri poistené fyzické osoby, tak ako ich skutkovú situáciu popísala sťažovateľka, totiž v čase žiadosti o nemocenské čerpajú rodičovskú dovolenku. To je vzhľadom na dôvody uvedené v predchádzajúcom texte podstatná právne významná črta ich rozpoloženia, pretože bráni naplneniu legálneho účelu požadovaného nemocenského. Na tejto báze teda tvrdené ústavne nedovolené nerovnaké zaobchádzanie nemožno odôvodniť.

Ústavný súd tak už pri predbežnom prerokovaní predloženej sťažnosti nezistil žiadnu možnosť porušenia sťažovateľkinho základného práva na súdnu ochranu a jej práva

na spravodlivé súdne konanie rozsudkom najvyššieho súdu zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti v tejto časti na ďalšie konanie. To vedie v zmysle už citovanej judikatúry ústavného súdu k odmietnutiu sťažnosti v predmetnej časti ako zjavne neopodstatnenej.

Sťažovateľka svoj sťažnostný petit v bode písm. a) sformulovala tak, že vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu sa domáhala „v *spojení*“ s čl. 2 ods. 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania.

Vzhľadom na dikciu analyzovaného návrhu na rozhodnutie vo veci samej musel ústavný súd dospieť pri predbežnom prerokovaní časti sťažnosti namietajúcej rozpor kritizovaného rozsudku najvyššieho súdu s čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy k rovnakému záveru, ako pri jej predbežnom prerokovaní v časti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu.

Navyše, ústavný súd dodáva, že podľa jeho stabilizovanej judikatúry čl. 2 ods. 2 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy (napr. IV. ÚS 70/2011), a neformuluje žiadne základné právo ani slobodu účastníka konania, preto ústavný súd nemôže v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vysloviť jeho porušenie (napr. III. ÚS 119/2011). Rovnako aj čl. 152 ods. 4 ústavy má charakter generálneho interpretačného princípu vždy uplatňovaného ústavným súdom vo svojej rozhodovacej činnosti (m. m. IV. ÚS 383/08, III. ÚS 66/2012).

K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy v spojení so základným právom na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu zaručeným čl. 39 ods. 1 ústavy a k namietanému porušeniu čl. 14 dohovoru v spojení s právom na pokojné užívanie majetku zaručeným čl. 1

dotatkového protokolu rozsudkom najvyššieho súdu zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom. Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky. Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený účel.

Podľa čl. 39 ods. 1 ústavy občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Sťažovateľka sformulovala svoj návrh na rozhodnutie vo veci samej v bode písm. b) tak, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu malo dôjsť k porušeniu základného práva „na ochranu pred diskrimináciou podľa čl. 12 ods. 1, 2, čl. 13 ods. 2, 3, 4 Ústavy... v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy...“, a k porušeniu práva „na ochranu pred diskrimináciou, zaručené v čl. 14 Dohovoru... v spojení s čl. 1 Prvého dodatkového protokolu...“.

Citovanú dikciu možno teda vysvetliť tak, že primárne došlo k porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, ako aj k porušeniu čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy, čoho dôsledkom bolo sekundárne porušenie základného práva na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu, resp. že došlo primárne k porušeniu čl. 14 dohovoru s dôsledkom porušenia práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Pri uvedenom chápaní formulácie sťažnostného petitu je potrebné sa najprv zamerať na to, či došlo k porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy, resp. k porušeniu čl. 14 dohovoru.

O čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy ústavný súd stabilne judikuje, že tieto ustanovenia súhrne vyjadrujú podstatu základných práv a sú to ústavné direktívy adresované predovšetkým orgánom pôsobiacim v normotvornej činnosti všetkých stupňov. Vzhľadom na tieto znaky nemôžu byť zásadne priamo aplikovateľné v individuálnych záležitostiach (I. ÚS 59/97, II. ÚS 85/07).

Konkrétnu garanciu základného práva neobsahuje podľa stabilizovanej judikatúry ani čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy (II. ÚS 110/09, III. ÚS 197/2010, I. ÚS 119/2014).

Ústavný súd aj vo vzťahu k čl. 14 dohovoru poukazuje na judikatúru ESLP, z ktorej vyplýva, že uvedený článok iba dopĺňa ostatné hmotnoprávne ustanovenia dohovoru a jeho protokolov (I. ÚS 477/2014). Tento článok však nemá vlastnú nezávislú existenciu, ale je účinný len vo vzťahu k právam a slobodám, ktoré sú zaručené ustanoveniami dohovoru (IV. ÚS 47/05).

Zhrňujúco tak k namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy a čl. 14 dohovoru ústavný súd uvádza, že ich aplikácia sa v individuálnych sťažnostiach zásadne viaže na vyslovenie porušenia individuálne určeného základného práva

alebo slobody sťažovateľa, a preto požiadavka na vyslovenie ich porušenia v prípade, ak nie je porušené niektoré základné právo sťažovateľa, je zjavne neopodstatnená. Predmetom konania o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je totiž rozhodovanie o porušení základných práv a slobôd upravených v druhej hlave ústavy, a nie aj o porušení tých článkov ústavy, ktoré síce vytvárajú právny základ ochrany základných práv a slobôd upravených v druhej hlave ústavy, ale o ich porušení je ústavný súd oprávnený rozhodovať v iných druhoch konania (I. ÚS 476/2014).

Ak teda sťažovateľka svojím sťažnostným petitom zamýšľala dosiahnuť konštatovanie porušenia čl. 12 ods. 1, 2 a čl. 13 ods. 2, 3, 4 ústavy a čl. 14 dohovoru, pričom dôsledkom tohto porušenia malo byť porušenie základného práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, potom ústavný súd musí sťažnosť v celej tejto vyhodnotiť ako zjavne neopodstatnenú. Zjavne neopodstatnená musí byť sťažnosť totiž aj pri tých ustanoveniach ústavy a dodatkového protokolu, ktoré mali byť porušené „v spojení“ s čl. 12 ods. 1, 2 a čl. 13 ods. 2, 3, 4 ústavy a čl. 14 dohovoru.

Avšak ani pri poňatí tu preskúmvanej časti sťažnostného petitu v opačnej argumentačnej línii, teda ako primárne namietajúceho porušenie základného práva na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy s dôsledkom porušenia čl. 12 ods. 1 a 2, ako aj čl. 13 ods. 2, 3, a 4 ústavy, resp. primárne namietajúceho porušenie práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu s dôsledkom porušenia čl. 14 dohovoru, by nebolo možné dospieť pri predbežnom prerokovaní k inému záveru, ako k záveru o zjavnej neopodstatnenosti.

Základné právo na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu, ako aj právo na pokojné užívanie majetku je možné považovať za práva hmotnej povahy.

Ústavný súd poznamenáva, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavno-procesné princípy vyplývajúce z čl. 46

až čl. 48 ústavy. V opačnom prípade by ústavný súd bol opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základným predpokladom na to, aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy (obdobne napr. II. ÚS 71/07, III. ÚS 26/08). Keďže ústavný súd sťažnosť v časti pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, odmietnutie ďalšej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľka namietala porušenie základného práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 1 dodatkového protokolu, je nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotno-právneho charakteru a ústavno-procesnými princípmi z perspektívy ich možného porušenia.

Takto by potom bolo nevyhnutné dospieť k záveru o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti aj v časti týkajúcej sa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy, ako aj čl. 14 dohovoru.

Vzhľadom na uvedené bolo potrebné sťažnosť aj v časti namietajúcej porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 13 ods. 2, 3 a 4 ústavy v spojení so základným právom na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu zaručeným čl. 39 ods. 1 ústavy a porušenie čl. 14 dohovoru v spojení s právom na pokojné užívanie majetku zaručeným čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom najvyššieho súdu zo 17. júla 2013 v konaní sp. zn. 10 Sžso 24/2012 odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Keďže ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľky ako celok, bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími formulovanými časťami sťažnostného petitu (návrh na zrušenie

oboch napadnutých rozsudkov, priznanie finančného zadosťučinenia a na priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júla 2015